

Verlan en Smibanese

Over het spelen met woorden in straattaal

Doelgroep	voortgezet onderwijs
Vorbereidingstijb	10 min.
Lesbuur	40 min.
Kerndoelen	I5 (taalvariatie en taalverandering)
Eindtermen	I2 en I3
Taalperspectief (systemisch, individueel, sociaal cultureel, historisch)	sociaal cultureel (hoe werkt taal in groepen)
Lestype (klassikaal, groepjes, individueel)	klassikaal en individueel (of groepjes)
Materiaal/benodigdheden	digiborb, werkblad
Thematiek	taalbewustzijn, taalplezier, taalvariatie
Competenties	creatief vermogen, taalgevoel

Bronnen:

‘Gasthoogleraar in Parijs’ (*Onze Taal*, 2025, nr. 5)

Achtergrond:

In het artikel ‘Gasthoogleraar in Parijs’ vertelt Marc van Oostendorp dat het hem als gasthoogleraar aan de universiteit opviel dat er in Parijs veel minder dan hier door jonge generaties nieuwe woorden lijken te worden gemaakt. De voorbeelden die ze kennen komen uit het Verlan, een bekende Franse straattaal, die al heel lang bestaat. De Franse studenten zeggen zelf dat ze stijver zijn wat taal betreft en er minder speels mee omgaan dan Nederlanders. Hoe zou dat komen?

In Nederland kennen we het Smibanese, een taal die in de Bijlmer in Amsterdam is ontstaan. Net als in het Verlan kom je in het Smibanese veel omkeringen tegen. De leerlingen gaan op onderzoek naar deze twee bekende straattalen en zullen ook eigen ‘husselwoorden’ gaan maken.

Opdracht 1: Het Nederlands als legodoos

Lees samen met de leerlingen het artikel ‘Gasthoogleraar in Parijs’. Check of er vragen zijn naar aanleiding van het artikel.

In het artikel noemen de studenten het Nederlands ‘een legodoos’. Leg uit dat het Nederlands (net als andere Germaanse talen) inderdaad een taal is waarin je woorden eenvoudig kunt veranderen door voor- of achtervoegsels toe te voegen en nieuwe woorden kunt maken door ze aan elkaar te plakken. Voor ons is dit heel normaal, maar in Romaanse talen (zoals het Frans) dus veel minder gebruikelijk of zelfs onmogelijk.

De leerlingen gaan hier nu mee oefenen. **Deel hiervoor het werkblad uit.** De antwoorden staan op het eind van deze lesbrief.

Ze gaan de Franse vertaling van de volgende Nederlandse samenstellingen opzoeken: *treinticket, pindakaas, stoeptegel, kinderfeestje, fietsenhok, hogedrukreiniger, actiefilmfan*

Hoe zouden we deze woorden schrijven als het in de Nederlandse taal net zo zou werken als in het Frans?

Ze doen hetzelfde met dit rijtje woorden met voor- en achtervoegsels: *groter, treintje, oplezen, afblijven, ontvrienden*

Begrijpen de leerlingen nu de legodoos-uitspraak over het Nederlands? Zou dit ook een reden kunnen zijn dat Franse jongeren minder nieuwe woorden maken? Kunnen de leerlingen nog andere redenen hiervoor bedenken?

Opdracht 2: Verlan en Smibanese – een schrijfoopdracht

In het artikel gaat het over het Verlan. Deze straattaal is ontstaan in Franse arme wijken rondom Parijs. In Nederland heb je een variant hierop, namelijk het Smibanese, ontstaan in de Bijlmer in Amsterdam. Van het Smibanese is een woordenboek geschreven door Soortkill, een schrijver en hiphopper uit de Bijlmer. Het leuke is dat al in de Middeleeuwen het omkeren van woorden of lettergrepen in verschillende talen werd toegepast als een soort geheimtaal. Ook criminelen maakten er gebruik van om de politie in verwarring te brengen. Er zit dus een interessante geschiedenis aan dit soort omkeertalen.

Geef de leerlingen de opdracht om een kort opstel te schrijven over het Verlan of Smibanese. Je kunt de opdracht ook breder maken en ze naar keuze onderzoek laten doen naar bijzondere talen zoals het Bargoens, de IJmuider omkeertaal, back slang, steganografie, cryptografie, morse, braille, etc.

Opdracht 3: Zelf woorden husselen en omdraaien

Laat de leerlingen een eigen chatbericht bedenken dat ze naar een vriend/vriendin sturen, maar waarvan ze niet willen dat hun ouders of anderen begrijpen wat er staat.

Ze maken hierbij gebruik van de omdraaietechnieken uit het Verlan/Smibanese. Dat betekent dat je het hele woord kunt omdraaien, of alleen de lettergrepen, of alleen een deel van een woord of alle letters kunt husselen. Ze mogen ook een beetje sjoemelen met de spelling als dat nodig is. Zolang het nieuwe woord maar **klinkt als een echt woord en goed uit te spreken is**. Zo kun je van het woord *onderwijs* allerlei verschillende varianten maken zoals: *wijsonder - sjiwerdon - deronwijs - wieserdon* etc. *Kapot* kan verdraaid naar *topak – topka – katop – patko* etc. *Mooie* wordt bijvoorbeeld *eimo*.

Ze kunnen ook woorden uit andere talen of straattaal gebruiken die ze dan weer omdraaien. Dus in plaats van *schoenen* kennen ze het woord *patta's* wel, maar dit wordt dan bijvoorbeeld *attap's* of *tappa's* (*mijn tappa's zijn topka*). En van *foto* kunnen ze dan via *picture* bijvoorbeeld *ciptjur* maken (*ik heb een eimo ciptjur gemaakt*). Let op: het moet wel lekker klinken en niet alle woorden hoeven omgedraaid.

Je kunt als iedereen klaar is in groepjes of klassikaal de berichten proberen te ontcijferen. Welke bericht klinkt goed? Welke woorden vinden ze goed gelukt?

Antwoorden werkblad

Nederlandse samenstellingen	Franse vertaling	Letterlijke vertaling terug naar het Nederlands
huissleutel	clé de la maison	sleutel van het huis
treinticket	billet de train	kaartje van de trein
pindakaas	beurre de cacahuète	boter van de pinda
stoeptegels	dalle de trottoir	tegels van de stoep
kinderfeestje	fête d'enfants	feest van/voor kinderen
fietsenhok	hangar à bicyclettes	bergplaats/hok voor fietsen
hogedrukreiniger	nettoyeur haute pression	reiniger hoge druk
actiefilmfan	fan de films d'action	fan van films met actie
voor- en achtervoegsels	Franse vertaling	Letterlijke vertaling terug naar het Nederlands
groter	plus grand	extra groot
treintje	petit train	kleine trein
oplezen	lire à haute voix	lezen met luide stem
afblijven	ne pas toucher	niet aanraken
ontvrienden	supprimer de sa liste d'amis	verwijderen van de lijst met vrienden